

Inhoud

Inleiding	9
1 Welkom in de roze wereld	12
1.1 Meidenvenijn, wat is het?	12
1.2 Meidenvenijn, wat is het niet?	14
1.3 Meidenvenijn, waarom?	16
1.4 Meidenvenijn-modellen	21
1.5 Venijnige meiden, wat doen ze?	27
2 De pink pikorde: er als de kippen bij zijn	35
2.1 Groepsdynamiek	36
2.2 Groepsvorming door de mentor	36
2.3 Groeps(bege)leiding door de docent	40
3 De mentor en meidenvenijn	45
3.1 Meidenvenijn in kaart	45
3.2 Mentoracties met de hele klas	47
3.3 Vijfsporenaanpak	48
3.4 Mentoracties in het piramidemodel	48
3.5 Mentoracties in het amoebemodel	54
3.6 Mentoracties bij valse vriendinnen	56
3.7 Mentoracties bij digitaal venijn	58
3.8 Valkuilen	63
3.9 De volgende stap	67
4 Leerlingenzorg	68
4.1 Begeleiding queen bee en hofdame(s)	68
4.2 Begeleiding mikpunt	71
4.3 Derde lijn	74
4.4 Pathologie	75
4.5 Valkuilen	76
4.6 De grens bereikt	78
5 Doorpakken	79
5.1 Pestprotocol	79
5.2 De ouders	83

6 Wetgeving	88
6.1 De Wet sociale veiligheid op scholen	88
6.2 Klachtrecht	89
6.3 Strafbare feiten	91
Extra informatie	97
Literatuur	103

Redactionele opmerkingen:

- Citaten uit artikelen en forumberichten zijn waar nodig gecorrigeerd op spel- en typefouten.
- Waar Engelse termen beter de lading dekken, worden deze niet vertaald.
- Verschillende in dit boek opgenomen werkvormen (zie de grijze kaders) zijn te downloaden via www.uitgeverijpica.nl. Hiervoor kun je het volgende wachtwoord gebruiken: Da26RteL

Inleiding

Ik zit er echt mee dat ik eigenlijk helemaal niet zo goed met meiden op kan schieten. Ze kunnen zo gemeen zijn. En dan bedoel ik achter je rug om roddelen, als ze jaloers zijn gemene dingen zeggen etc. Soms voelt het net of ze je niks gunnen. Mijn vrienden bestaan dan ook voornamelijk uit jongens en een meid. Maar als ik eens iets leuks heb, kan ze nooit blij voor me zijn, of zij heeft altijd wel iets wat leuker/beter/erger was. Ben ik nu de enige die hier veel last van heeft? Ook hier op [Girlsscene] merk je het vaak, veel meiden voelen zich snel aangevallen en geven meteen een sneer of iets dergelijks.

En hebben jullie tips om me niet te ergeren?

Forumbericht op *Girlsscene*, 10 juli 2012. <https://tinyurl.com/meiden-gemeen>

Meidenvenijn in het voortgezet onderwijs, het is er, altijd – dat is de realiteit.

De term 'meidenvenijn' gebruik ik als paraplubegrip voor de subtiele valse acties van meisjes om andere meisjes onderuit te halen. Het woord is de afgelopen jaren ingeburgerd in onderwijskringen. Toch bestond er tot 2004 geen term voor dit gedrag. Ik heb die verzonnen, omdat ik anders steeds een waslijst aan valse meidenacties moet opnoemen, zoals negeren, roddelen, stoken enzovoort. Bij 'meidenvenijn' heeft bijna iedereen meteen een beeld van vals meidengedoe, al was het maar door de bekende film *Mean girls*.

Dat er geen woord bestond om venijnig gedrag van meisjes te benoemen, hangt mogelijk samen met het feit dat er meestal over gesproken werd als 'typisch voor meisjes'. Door valsheid zo af te doen, lijkt het alsof er niets aan te veranderen valt. En dat is treurig. Juist omdat uit interviews met 'oude meisjes' blijkt dat dit gedrag diepe sporen nalaat.

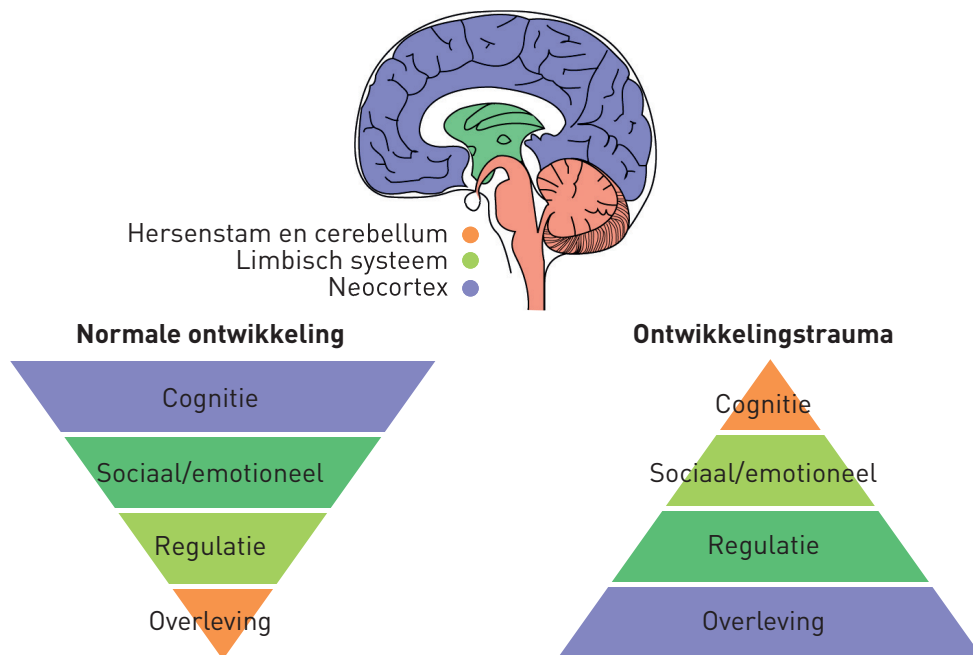
In Amerika staan *mean girls* al langere tijd in de belangstelling. Uit praktijkonderzoek van Amerikaanse pedagogen blijkt dat meidenvenijn ronduit beschadigend kan zijn voor de persoonlijke ontwikkeling van meisjes, soms zelfs traumatisch. Meidenvenijn ondergraaft hun zelfvertrouwen en het vertrouwen in anderen.

Door die roddels van vroeger ben ik soms heel onzeker. Op school of op mijn werk heb ik vaak het idee dat ze over me praten. Als ik een groepje meiden naar me zie kijken en zie lachen, denk ik meteen dat het over mij gaat. Ik vertrouw niemand meer.

'Hoe vaak roddel jij?' *Girlz 5*, april 2009.

Daarom zocht ik een antwoord op de vraag: wat doe je tegen venijnige meisjes op school? Ik ben er namelijk van overtuigd dat pubermeiden alleen echt tot hun recht komen in een schoolomgeving waar ze zich veilig voelen. Anders is er weinig ruimte om zich te ontwikkelen en zijn ze vooral aan het overleven. Meidenvenijn op school zet meisjes in de overlevingsmodus, ten koste van hun cognitieve ontwikkeling.

Figuur 1: Trauma en hersenontwikkeling¹

Mijn belangstelling voor wat ik 'meidenvenijn' noem en de aanpak ervan begon dicht bij huis op de school van mijn dochter, bracht me naar Amerika om kennis te verzamelen en daarna, met deze kennis, op scholen in heel Nederland. Ik organiseerde congressen met als titel 'Koninginnen en krenge', gaf lezingen en schreef artikelen en verschillende boeken, zoals *(G)een roze bril; stop venijnige meisjes in het VO*. Meidenvenijn werd een begrip op scholen in Nederland en Vlaanderen.

¹ Naar: Bemis, J. (2015). 'Trauma and the effects on our students' [presentatie]. www.witig.org/wstidata/resources/trauma-and-the-effects-on-our-students_1446071244.pdf. Aangepast van Holt & Jordan, Ohio Dept. of Education

Op dit moment gaan met name de ontwikkelingen op het gebied van elektronische communicatie razendsnel. De meeste meisjes communiceren graag, veel en vaak. Niets is fijner voor pubermeiden dan contact met leeftijdsgenoten. Met de mogelijkheden van de smartphone en de sociale media hebben zij een *all girls* hotline, 24/7. Maar sociale media kunnen ook asociaal gebruikt worden, om elkaar te controleren, te manipuleren en te kwetsen. En die kwetsuren werken door, ook op school.

Venijn tussen meiden is een bron van (onderhuidse) spanning in de klas. Meidenvenijn vreet energie. Energie die omgebogen kan worden naar positieve omgang met elkaar en naar productief werken op school. Daarom is het belangrijk om meidenvenijn, in welke vorm dan ook, te benoemen en aan te pakken. Gelukkig doen steeds meer scholen dat!

Gezien de toename van elektronisch meidenvenijn, leek het een goed moment voor een nieuw boek rondom venijnige meisjes in het voortgezet onderwijs. *Meidenvenijn in het voortgezet onderwijs* is bedoeld voor docenten, mentoren, onderwijsondersteunend personeel (OOP), leerlingbegeleiders en directieleden die zélf aan de slag willen. Je krijgt achtergrondinformatie gekoppeld aan sterke concepten en onderzoek, afgewisseld met praktijkverhalen. Je leest waarom meisjes zo venijnig kunnen zijn en vooral wat je er op school tegen kunt doen.

De angel uit meidenvenijn halen is niet een kwestie van een les (of lessenserie) of een project, om daarna weer over te gaan tot de orde van de dag. Meidenvenijn vraagt permanent aandacht van docenten, mentoren, OOP en schoolleiding. Meidenvenijn zit diep en ligt altijd op de loer. Met dit boek heb je gereedschap om in te grijpen en zo meidenvenijn te beperken.

1

Welkom in de roze wereld

1.1 Meidenvenijn, wat is het?

De term meidenvenijn heb ik in 2004 bedacht. Onder meidenvenijn versta ik het stiekeme gedrag van meisjes met het doel andere meisjes in de klas en/of op school onderuit te halen. Meidenvenijn is hét middel voor meisjes-meisjes om de rangorde te bepalen én te bewaken.

Het woord 'meidenvenijn' is (nog) niet opgenomen in een woordenboek. De Van Dale kent wel 'venijn', met als omschrijving: verborgen, scherpe woede.

Venijn

Uitspraak: va'nein, het -woord, zelfst. Naamw.

Verborgen, scherpe woede

'cabareteksten met veel venijn',

venijn spuwen over iemand (= gemene dingen over iemand zeggen),

het venijn zit in de staart (= de gemene dingen komen aan het eind)

Venijnige acties van meisjes zijn erop gericht om de sociale acceptatie van hun doelwit te ondergraven.

De omschrijving 'verborgen' in dit lemma is een belangrijk kenmerk van meidenvenijn. Meisjes houden elkaar vooral onder de duim met subtiele middelen: een kleine schouderbeweging waarmee een kring van meisjes zich sluit, betekent 'niet welkom'.

Diep zuchten of rollen met de ogen is een blijk van afkeuring als een 'niet-ons-soort'-meisje iets zegt. Deze venijnige acties van meisjes zijn erop gericht om de sociale acceptatie van hun doelwit te ondergraven.

Veel gepraat in de klas en ook wel kattigheid. Ze roepen wel eens dingen naar me maar dat maakt me niet uit. Ik negeer het gewoon. Ze vragen of ik anorexia heb, maar dat heb ik niet.

Demi in *Over de streep*, KRO, 10 augustus 2013

De Van Dale noemt ook 'scherp'. Met hun scherpe tong kunnen venijnige meiden hun slachtoffer vermalen. Zij reageren kattig naar andere meisjes; ze plakken vlot het etiket 'anorexia' op een meisje dat zij dun vinden en geven dubbele boodschappen: 'Leuke schoenen, die heeft mijn oma ook.' Meisjes zijn meesteressen in dergelijke undercoveracties. Die kunnen ze namelijk, als het hun uitkomt, glashard ontkennen: 'Ik ben gewoon bezorgd dat ze anorexia heeft', 'Mijn oma heeft die schoenen echt hoor', of de klassieker: 'Grapje!' Met meidenvenijn blijven meisjes (ogenschijnlijk) zoet, maar ondertussen zetten ze hun angel in om andere meisjes te kleineren.

Dat meisjes naar subtiele middelen grijpen om hun macht te tonen, past bij de verwachtingen die de maatschappij nog steeds van meisjes heeft. Deze socialisatieboodschap kan worden samengevat als: *the tyranny of nice and kind*. Ondanks de emancipatiegolven in Europa verwachten mensen nog steeds een bepaald soort gedrag van meisjes – en directe confrontatie of openlijke agressie horen daar niet bij.

'Zou jij dan niet boos worden?'

Ja dat wel, maar vanbinnen. Boosheid was in mijn jeugd niet gepast voor een meisje. 'Beheers je,' zei mijn moeder. 'Doe eens even rustig,' zei mijn vader. Nog voor de puberteit was ik van mijn boosheid af.

Heffels, A. (2016). Column in *Margriet* 28/2016.

Om te voldoen aan deze zachtroze verwachtingen uiten veel meisjes hun agressie subtiel, indirect, onderhuids. Amerikaanse auteurs noemen meidenvenijn *alternative aggression* in tegenstelling tot de fysieke agressie tussen jongens. In het Nederlands wordt dit doorgaans aangeduid als alternatieve (of ook wel relationele) agressie.

Venijnige meisjes gebruiken namelijk graag de relatie met andere meisjes om te kwetsen. Je kunt ze horen zeggen: 'Ik ga niet met je mee, ik ga met haar shoppen.' Ze manipuleren: 'Als jij met haar blijft omgaan, hoor je dus niet meer bij ons.'

